

अथ श्रीब्रह्मपुराणस्थितविषयानुक्रमणिका प्रारम्भते ।

अध्यायः	विषयः	अध्यायः	विषयः
१	मङ्गलाचरणम्, नैमिषारण्ये मूर्तं प्रति शौनकादीनां पुराणविषयकः प्रभः, सूतस्य साष्टिकथनारम्भः, ब्रह्मण उत्पत्तिः, ततो मरीच्यादिसमुद्भवः, संक्षेपतः स्वायंभुववंशवर्णनम्. दक्षकन्यासंततिवर्णनम्, षष्ठिकन्यानां विवाहवर्णनम्, देवासुरोत्पत्तिः, तत्संततिवर्णने मरुदुत्पत्तिः, भूतसर्गश्वरणफलञ्च ॥	६	देवाय रैवतीकन्याप्रदानम्, कुवलाश्वनृपस्य धुन्धुराक्षसवधाकुन्धुमारोति नाम, धुन्धुमारवंशवर्णनम्, तद्वांशे सत्यव्रतवर्णनञ्च ॥
२	अंगपुत्रस्य वेनृपस्य दुश्चरितावलोकनेन त्रस्तानां क्रषीणां वेनाय शापदानम्, कडपिशापान्मृतस्य वेनृपस्य बाहुभन्थनात् पृथोर्जन्म, तस्य राज्याभिषेकः, पृथुकृतं वसुधादोहनम्, तत्वसंगेन वत्सपात्रक्षीरदोग्धृणां विस्तरेण वर्णनञ्च ॥	७	सत्यव्रतस्य त्रिशंकुनामप्राप्तिकारणम्, विश्वामित्रानुग्रहेण त्रिशंकोर्मनुप्यतन्वैव स्वर्गरोहणम्, हरिश्चंद्रोत्पत्तिः, सगरनृपस्य वाजिमेधयज्ञे यज्ञियाश्वमनालोचयतां गगनवाचा भ्रुवस्तलं गतानां षष्ठिसहस्रसगरपुत्राणां कपिलकोपानलदग्धानां तद्वाशोत्पन्नभगीरथाहृतगंगातोयसंबंधेनोद्धरणम्, नलराजान्तमिष्वाकुवंशीयनृपरंपरावर्णनञ्च ॥
३	स्वायम्भुवादिचतुर्दशमन्वन्तरे मनुपुत्रदेवर्षीणां निरूपणम्, संक्षेपतो महाप्रलयाल्पप्रलयकथनञ्च ॥	८	ब्रह्माणो मानसादुत्पन्नस्यात्रेनेत्रतः पतितस्य रेतसो दशदिग्देवताभिर्ग्रहणात्ताभ्यः सोमोत्पत्तिः, ब्रह्मणः प्रसादाद्वाजौषधिस्वामित्वलाभसंतुष्टस्य सोमस्य राजस्य यज्ञकरणम्, चन्द्रकृतं वृहस्पतिभार्याहरणम्, चन्द्रतस्तारायां बुधोत्पत्तिश्च ॥
४	सूर्यमंशकथनेप्रसंगेन भगवत आदित्यात्संज्ञायां शाद्वदेवयमयमुनोत्पत्तिः, आदित्यस्य तेजोविशेषमसहमानायाः संज्ञायाः स्वप्रियमुत्तान् सवर्णायै निवेद्य वडवाहूपिष्याः कुरुदेशगमनम्, विषस्वतः छायायां सावर्णिशनैश्वरजन्म, विषस्वद्यमसंवादः, पश्चात् अभृतपेण सूर्यस्य संज्ञया संगमादभिनोरुत्पत्तिः, इतिहासभवणफलञ्च ॥	९	बुधादिलायां पुरुरवोजनम्, पुरुरवस्थरितवर्णनम्, तदंशीयगाधिराजस्य कन्यया सत्यवत्या क्रचीकमुनेर्विवाहः, चरुद्यव्ययासात् सत्यवत्या जमदग्न्युत्पत्तिः, जमदग्नेः रेणुकायां रामोत्पत्तिः, गार्येविश्वामित्रोत्पत्तिः, तस्मुतदेवरातादीनां वर्णनञ्च ॥
५	वैवस्वतमनुवंशे भैत्रावर्णप्रसादेनेलोत्पत्तिः, इलाया बुधेन संगमस्तत्प्रात्पुरुत्वसोजन्म, इलायाः पुरुषत्वावात्मौ मुचुम्नेति नाम, तदंशकथनम्, रैवतस्य बल-		आयुषुत्रस्य रजेश्चरितवर्णनम्, देवदानवयुद्धे इन्द्रपदं प्राप्तुकामेन रजिना देवकृते युद्धे दैत्यपराभवः, रजेरिन्द्रपदलाभः, तत्पश्चाद्राजिपुत्रैरिद्रपदाहरणम्, कालेनेद्वकृतस्तेषां वधः, अनेनसः सन्ततिवर्णनम्, धनुपुत्रस्य धन्वन्तरेर्भरदाजमदायुर्वेदलाभः, अलर्कनृपस्य निकुंभशापान्ते पुनर्वाराणस्यवस्थापनकरणञ्च ॥

अध्यायः

विषया:

- १० नदुषाद्ययातिप्रभृतिपुत्रोत्पत्तिः, ययातेः पुत्रोत्पत्तिवर्णनम्. शुक्रशापादकालप्राप्तां
जरां ग्रहीतुमनिच्छोर्यदोर्ययातिप्रतिपादितशापवर्णनश्च ॥
- ११ पुरुषंशवर्णनम्, तदंशे दुष्यन्तोत्पत्तिः, दुष्यन्ताच्छुक्तलायां भरतजन्म,
तदंशीयानां सर्वेषां नृपाणां भारताभिधानम्, जहुदत्तगंगाशापकथनम्, सोम-
वैश्वीयशन्तनुपभृतीनां नृपाणां जनमेजयान्तं वर्णनम्, कार्तवीयोपवर्णनम्,
तं प्रत्याप्तमुनिशापप्रदानश्च ॥
- १२ वसुंदेवजन्मकथनम्, वसुंदेवस्य चतुर्दशपत्रीनां निरूपणम्, वसुंदेवादेवक्यां
कृष्णजन्म, रोहिण्यां बलभद्रोत्पत्तिः, कालयवनभयात् कृष्णरामप्रभृति-
यादवानां मथुरां विहाय समुद्रान्ते द्वारकायां निवासवर्णनश्च ॥
- १३ आश्र्वर्यजनकज्यामधृतपचरित्रवर्णनम्, बधुंदेवावृथमाहात्म्यवर्णनम्, देवकस्य
सप्तकुमार्युत्पत्तिः, कंसजन्मकथनश्च ॥
- १४ निग्रुपुत्रस्य सत्राजितस्य भगवतः सहस्ररेत्राराधनात्स्यमन्तकरन्नावासिः
स्यमन्तकविषये वृथापवाददूषितस्य कृष्णस्य मणिशोधनाय प्रास्थितस्य
जाम्बवता सह तदुहायां बाहुद्धम्, तत्रैव जाम्बवत्या सह विवाहः
फक्षराजात्स्यमन्तकानयनम्, सत्राजितमुत्तासत्यभामाकृष्णविवाहश्च ॥
- १५ स्यमन्तकृते शतधन्वनः करेण सत्राजितवधनिरूपणम्, अवूरात्स्यमन्तक-
मुपालभ्य पुनः सर्वसमक्षं कृष्णकृतं तस्मै स्यमन्तकप्रतिपादनश्च ॥
- १६ भूगोलवर्णनम्. सप्तदीपवर्णनम्, जंवूदीपवर्णनम्, भेरुवर्णनम्, भारतादिनवर्ष-
वर्णनम्, मर्यादापर्वतवर्णनश्च ॥
- १७ भारतवर्षप्रमाणम्, तदन्तर्गतनष्ठेदवर्णनम्, नर्युपनयुत्पत्तिनिरूपणम्, जंवूदी-
पप्राशस्त्यवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषया:

- १८ पूर्ख, शाक, शालमली, कुश, क्रौञ्च, पुष्करद्वीपानां संक्षेपतो वर्णनम्,
तत्तद्वीपस्थितानामायुरूपभोगादिवर्णनम्, लोकालोकपर्वतवर्णनश्च ॥
- १९ अतलादिसप्तपातालवर्णनम्, पातालमूलस्थितानंतर्वर्तीयनिरूपणश्च ॥
- २० रौरवादि नरकनां निरूपणम्, पापिनामनेकविधपापतोऽनेकविधरौरवादेषु
यातनानिरूपणम्, पापिनां पातकक्षलनाय हरिस्मरणप्रायश्चित्तवर्णनम्, स्वर्ग-
नरकव्यास्यानश्च ॥
- २१ धरित्र्याकाशयोः प्रमाणवर्णनम्, सौरादिमण्डलप्रमाणनिरूपणम्, भूरादिसुस-
लोकानां प्रमाणकथनम्, अव्याकृतान्महदादीनामुत्पत्तिनिरूपणश्च ॥
- २२ शिशुमारचकनिरूपणम्, ध्रुवसंस्थाननिरूपणम्, सूर्यकिरणतो मेघमण्डलतश्च
जलवृष्टिवर्णनश्च ॥
- २३ तीर्थवर्णनप्रसंगेन जितेन्द्रियाणां तीर्थफलावासिकथनम्, संक्षेपतस्तीर्थनाम-
निरूपणम्, तीर्थमाहात्म्यपठनश्रवणफलकथनश्च ॥
- २४ मुनीनां कृष्णद्वैपायनेन सह संवादं स्नोक्षप्रदक्षेत्रविषयप्रभकरणम्, व्यासनिरू-
पितो भृगवादीनां ब्रह्मणे क्षेत्रविषयकः प्रभश्च ॥
- २५ भारतखण्डप्राशस्त्यर्थनम्, तत्स्थगिरिनदीनां वर्णनम्, तदन्तर्गतनानाविध-
देशवर्णनम्, तन्माहात्म्यफलकथनश्च ॥
- २६ ओण्डदेशस्थद्विजवर्णनम्, कोणादित्याभिधभानुमाहात्म्यवर्णनम्, आदित्यपूजा-
विधानकथनम्, मदनभंजिकाल्ययात्राप्रशस्त्रंनम्, रामेश्वरनामकमहेश्वरलिंग-
माहात्म्यनिरूपणश्च ॥
- २७ भगवतः सहस्ररश्मेः पूजनध्यानभक्तिमाहात्म्यवर्णनम्, विजयासप्तम्यां सुर्या-
राधनेन विशिष्टफलावासिनिरूपणश्च ॥

अनु०

अध्यायः

विषयः

२८ भास्करस्येद्वादिद्वादशमूर्तिभ्यो जगदुत्पत्त्यादिकथनम्, तत एव शब्दनाशनत्रिविध-
प्रजोत्पत्तिकथनम्, मित्राभिधादित्यस्य नारदेन सह ब्रह्मध्यानविषयसंवाद
निरूपणम्, उक्ताख्यायिकाफलनिरूपणश्च ॥

२९ वसन्तादिकृतुषु सूर्यस्य कपिलादिवर्णस्वीकृतिनिरूपणम्, आदित्यादिसामान्य-
द्वादशनामनिरूपणम्, विशेषतो विकर्तनादिनाम्नामेकविंशतिसंख्यकानां
कीर्तनम्, तत्फलकथनश्च ॥

३० दैत्यपीडितानां दैवतानां दुःखविनाशनायाराधितस्य सविहुरदित्या गर्भतोऽवतर-
णम्, मार्तण्डभिधसूर्यसाहाय्येन देवकृतोऽसुरपराभवः, संज्ञासूर्ययोर्विवाहः,
मूर्यसंततिवर्णनम्, छण्यां निधाय संज्ञायाः पितृगृहे गमनवर्णनम्, त्वष्टृकृत-
सूर्यतेजशातनवर्णनश्च ॥

३१ अंधकारविमूर्खब्रह्मादिकृतसूर्यस्तुतिनिरूपणम्, रव्यष्टोत्तरशतनामकथनम्, तत्फल
कथनश्च ॥

३२ रुद्रमाहात्म्यवर्णने संक्षेपतो दक्षाख्यानम्, दक्षयज्ञे शिवापमानमसहंत्याः सूत्या
निधनेन कुपितस्य शिवस्य दक्षस्य च मिथः शापदानम्, तपसा तोषितस्य
ब्रह्मणो वरप्रदानेन हिमवतो भेनकापामुमासंभवः, तपस्यन्तमिमां प्रति
ब्रह्मणो वरप्रदानश्च ॥

३३ गौरीहृदयपरीक्षणाय विकृतं रूपमास्थाय शिवस्यागतस्य पार्वत्या सह संवादः,
तेनैव रूपेण आगतस्य शिवस्य हिमवता सह संवादः, विकृतरूपिणं तं शिवं ज्ञा-
त्वा पार्वतीकृतं शिववरणम्, तत्रैव शिवस्यान्तर्धानम्, ग्रहप्रस्तवालकाङ्क्षिदितं
भुत्वा सरःसमीपमागतायाः स्वतपःप्रदानेन वालकं ग्रहान्मोचयन्त्याः पुनस्त-
मुकामायाः उमायाः पुरतः शिवाविर्भावः, पार्वत्यै वरप्रदानश्च ॥

अध्यायः

विषयः

३४ स्वयंवरागतदेवतामध्यमागतायाः पार्वत्या अंकमारुदस्य बालरूपस्य शिवस्यो-
परि क्रोधावेशेन्द्रादिदेवतानां शस्त्राणि क्षेमुभिच्छूनां स्तम्भनवर्णनम्,
सर्वदेवमोक्षेच्छुब्रह्मकृतशिवस्तुतिवर्णनम्, स्वरूपमास्तितस्य शिवस्य पादयोः
पार्वतीकृतमालापणम्, महोत्सवेन शिवपार्वतीविवाहवर्णनश्च ॥

३५ भवस्य पार्वत्या सह जायमाने विवाहे प्रहसितन्द्रादिकृतमहेश्वरस्तुतिः, महेश्वरस्य
गौर्या सह हिमालयनिवासवर्णनश्च ॥

३६ मदनस्य शिवनेत्रजवाह्निना दाहः, करुणं विलपनये रत्यै उमामहेश्वरवरप्रदानम्,
गौरीप्रियेच्छुया नानाविधस्यलेषु शिवविहारवर्णनम्, शिवसंबंधेन भेनकाकृतः
पार्वत्युपहासः, मातृकृतोपहासमसहंत्याः प्रियायाः कृते स्वगणैः सह भवस्य
हिमालयं विहाय भेनुगगमनश्च ॥

३७ गंगाद्वारे दक्षस्य प्रजापतेरभ्यमेवयज्ञवर्णनम्, यज्ञविध्वंसनायोत्यादितस्य
वीरभद्रस्य दक्षयज्ञं प्रति प्रवेशः, तत्कृतो यज्ञविध्वंसः, मृगरूपमास्तीय
यज्ञस्याकाश उत्पत्तनम्, कुद्धस्य गणेशस्य ललाटतटस्मुद्भूतस्वेदविंदोरग्न्यु-
त्यातिः, अग्न्युद्भूतपुरुषकृतयज्ञविध्वंसवर्णनम्, ब्रह्मकृता शिवकोपनिवृत्तिः,
शिवादक्षस्य वरप्राप्तिकथनश्च ॥

३८ दक्षकृतशिवाष्टसहस्रनामस्तोत्रकथनम्, सर्वेषां शान्तये चराचरेषु शिवकृतज्ञव-
विभागवर्णनम्, ज्वरोत्पत्तिश्वरणफलनिरूपणम्, दक्षकृतशिवस्तुतिफल-
कथनश्च ॥

३९ एकांशनामक्षेत्रवर्णनम्, तत्रत्ययात्राविद्यनिरूपणश्च ॥

४० विरजस्थितविरजायष्टीर्थयात्रावर्णनम्, उल्कलक्षेत्रस्थपुरुषोत्तमवर्णनश्च ॥

अथायः

विश्वाः

- ४१ पुरुषोत्तममाहात्म्यप्रसंगेनावन्तिकापुरीवर्णनम्, तत्रैव महाकालात्म्यशिवमाहात्म्य-
 वर्णनम्, क्षिप्रावर्णनम्, गोविन्दस्वामिविष्णुमाहात्म्यवर्णनश्च ॥
 ४२ अवन्तिकापतिविष्णुभक्तेऽद्युम्ननृपवर्णनम्, नृपस्योजयिर्ना विहाय नागरिकैः
 सह दक्षिणोदधितटगमनश्च ॥
 ४३ भेदशिस्तरावस्थितविष्णुलक्ष्मीसंवादे विष्णुकृतं पुरुषोत्तमक्षेत्रवर्णनम्, पुरुषोत्तम
 क्षेत्रस्थन्यग्रोधवर्णनम्, न्यग्रोधदक्षिणभागे प्रासादस्थितविष्णुप्रतिमाव-
 लोकनेन विष्णुलोकप्राप्तिकथनम्, मूर्त्यच्छादनार्थं यमकृतविष्णुस्तुतिः,
 प्रतिमाच्छादनानन्तरं यमस्य स्वलोकगमनश्च ॥
 ४४ पुरुषोत्तमक्षेत्रदर्शनेन संतुष्टस्येऽद्युम्ननृपतेरत्रैव मनोगतं संपादनीयमिति मनो-
 भिलाषवर्णनम् ॥
 ४५ दूताहृतकलिङ्गांदिमाण्डलिकैः सह सम्पन्न्येऽद्युम्नस्य पुरुषोत्तमक्षेत्रे परमोत्तमप्रा-
 सादकरणम्, वस्त्राभरणाद्यनेकविधानपूर्वकं राज्ञोऽश्वमेधयज्ञकरणश्च ॥
 ४६ भगवत्प्रतिमावासयेऽहर्निशं सर्वभोगान्परित्यज्य चिन्तयता राजा कृता भगव-
 त्स्तुतिः, स्तुतिपठनादिफलकथनश्च ॥
 ४७ चिन्तातुरस्य नृपते: स्वप्ने भगवदर्शनम्, भगवते राजे प्रतिमाप्रात्युपायकथनम्,
 प्रभाते असहायस्य राजो महावृक्षशातनायोद्यतस्य समुद्रतीरे विश्वेषधारि-
 विष्णुविश्वकर्मदर्शनम्, राजो निश्चयं विदित्वा विष्णवाज्ञाविश्वकर्मणो
 महावृक्षकाष्ठमूर्तित्रियनिर्माणकरणम्, मूर्त्यवलोक्नसंजातहर्षस्य राजाः कौशुवा-
 मिति प्रभकरणश्च ॥

अव्यायः

विषया

- ४८ वासुदेवोऽभिति निवेद्य राजे वरान्मनोभिलषितांश्च दत्वा तत्रैव भगवतो-
न्तर्धानम्, सुमुहूर्ते राजकृतं मूर्तिंत्रयस्थापनम्, भगवत्प्रसादेन संसारिक-
सुखान्युपभुज्य राजो विष्णुपदावासिकथनम्, पुरुषोत्तमक्षेत्रान्तर्गतपञ्चतीर्थ-
यात्रावर्णनश्च ॥

४९ प्रलयसमये बहुविघ्नेशव्याकुलचित्तस्य मार्कण्डेयस्य वटदर्शनम् ॥

५० महाप्रलयमेवैराश्चावितायां भुव्येकार्णवजले निमज्जतो मार्कण्डेयक्रृषेभगवदर्श-
नम्, मार्कण्डेयं प्रति वटपत्रस्थितवालमुकुददर्शनम्, भगवत्कृतुमु-
न्याश्वासनश्च ॥

५१ वालरूपस्य भगवत उदरे मार्कण्डेयप्रवेशः, तत्र परितः पश्यतो मुनेः पृथ्वी-
दर्शनम्, मुखतो बहिर्निःसरणश्च ॥

५२ हरेरुदरादहिरागतेन मार्कण्डेयमुनिना कृता भगवत्स्तुतिः ॥

५३ विष्णुमार्कण्डेयसंवादः, शिवलिंगस्थापयितुमिच्छवे मुनये हरिक्षेत्रे हरिक्षेत्र-
करणायादित्य भगवतोन्तर्थनश्च ॥

५४ पञ्चतीर्थविधिनिरूपणम्, मार्कण्डेयदुन्नानपशंसनम्, वटपूजनविधानम्, पुरुषो-
त्तमदर्शनमाहात्म्यनिरूपणश्च ।

५५ नरसिंहपूजाविधानम्, नरसिंहदर्शनमाहात्म्यनिरूपणश्च ॥

५६ कपालगौतममुनेर्भृतपुत्रस्य पुनरुज्जीवनाय श्वेतनृपस्य प्रतिक्षा, शिवाराधनेन
मुनिसुतस्य मृतस्य संजीवनम्, वैष्णवपदावासये प्रासादं निषेध्य तत्र श्वेत-
शिलामयी विष्णुमूर्तिं संस्थाप्य श्वेतनृपकृतं विष्णुस्तवनम्, श्वेतमाधवान्तर्ग-
वगाकाचिष्ठ ॥

अध्यायः

विषयः

५७ नारायणाष्टाक्षरमनुप्रशंसनम्, नारायणकवचम्, समुद्रस्नानविधिपूर्तपर्णादि-
विधिनिरूपणश्च ॥

५८ शरीरशोधनरूपकं भगवत् आवाहनादिमन्त्रसहितं पूजाविधिनिरूपणम् ॥

५९ सुभद्रारामसहितकृष्ण (जगन्नाथ) माहात्म्यवर्णनम्, समुद्रस्नानमाहात्म्यवर्णनश्च
६० पञ्चतीर्थीमाहात्म्यनिरूपणम् ।

६१ महाज्यैष्टीप्रशंसनम् ।

६२ कृष्णस्य स्नानविधिकथनम्, देवताकृतभगवत्स्तववर्णनम् । ज्येष्ठपोर्णमास्यां
पुरुषोत्तमर्दशनान्नृणां महाफलावासिकथनश्च ॥

६३ गुण्डिकायात्रामाहात्म्यनिरूपणम् ।

६४ यात्राविधिकथनम्, यात्राङ्गभगकपृजाविधि कथनम्, द्वादशयात्राफलमाहात्म्य-
कथनश्च ॥

६५ विष्णुलोकवर्णनम्, विष्णुमन्दिरवर्णनम्, विष्णुस्वरूपवर्णनम्, विष्णुलोकमह-
त्ववर्णनम्, विष्णुलोकगन्तनरनिर्णयनिरूपणश्च ॥

६६ पुरुषोत्तममाहात्म्यनिरूपणम् ॥

६७ अनंतवासुदेवमाहात्म्यवर्णनम्, ब्रह्मणो वचनाद्विश्वकर्मणः शिलामयवासुदेव-
प्रतिमाकरणवर्णनम्, देवैः सह संग्रामे देवेदं निर्जित्य वासुदेवप्रतिमा गृहीत्वा
पुष्पकेण सह रावणस्य लङ्कागम्नम्, रावणाद्विभीषणस्य वासुदेवमूर्त्यवासिः, सपुत्रबलवाहनं रावणं युद्धे निहत्य सह प्रतिमया रामस्य साकेतपुरायमन-
वर्णनम्, मूर्ति समुद्रमध्ये निधाय रामस्य परलोकमयाम्यम्, द्वापरे पुरुषो-
त्तमक्षेत्रे समुद्रतो मूर्तिमुद्धत्य कृष्णकृतमूर्त्यवस्थापनवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषयः

६८ पुरुषोत्तमक्षेत्रमाहात्म्यवर्णनम् ॥

६९ देवेद्राज्ञाया गोमतीतीरस्थितकण्डुमुनितपोविश्वविधायिन्या प्रम्लोचया स्वर्वेश्य-
या सह तटूपमोहितस्य कंडोमुर्नेविषयोपभोगवर्णनम्, बहुकालातिक्रमे स्वर्ग-
गमनं याचन्न्याः प्रम्लोचयाः ज्ञातस्वतपःक्षयसंजातविषादकंडुकृतनि-
र्भत्सनावर्णनम्, मुनिसमाहितप्रम्लोचागर्भस्य स्वेदस्तपेण वृक्षोपरि पत-
नात्ततो मारिषाभिवक्त्योत्तिवर्णनम्, तपःक्षयस्विन्नस्य कण्डुमुनेः पुरुषो-
त्तमक्षेत्रे विष्णवाराघ्नवर्णनम्, तपःसंतुष्टस्य भगवतः प्रत्यक्षदर्शनान्मुनिकृतेश
स्तववर्णनम्, वरप्रभावान्मुनेः कंडोमोक्षप्राप्तिवर्णनम्, इतिहासश्ववणपठनफल
कथनश्च ॥

७० वादरायणं प्रति श्रीकृष्णावताराविषये संदिहानमुनिकृतप्रभनिरूपणम् ॥

७१ मुनिप्रभश्ववणसंजातकौतुकश्रीव्यामकृतनतिपूर्वकेशनानावतारवर्णनम्, चतुर्थू-
कथनश्च ॥

७२ भगवत्स्तुतिकरणम्, भूभारहरणाय ममैतौ सितकृष्णकेशौ भूतले वतरिष्यतो दे-
वैरपि तत्साहाय्यार्थं भूतले यादवेष्वंशेनावतीरतव्यमिति ब्रह्मणे भगवत्कथनम्,
देवक्या अष्टमो गर्भस्वन्नाशहर इति कंसं प्रति नारदकथनम्, कंसकृतं कारा
गृहे वसुदेवदेवक्योः स्थापनम्, देवकीजातषद्भुतानां कंसकृतं शिलापोयनेन
मारणम्, विष्णुयोगनिद्रामवंवादं भाविकार्यसंबंधेन महामायां प्रति भगवत् आ-
ज्ञाकरणश्च ॥

अध्यायः

विषयः

- ७३ मायाकृतं देवक्युदराद्रोहिष्युदरे सप्तमगर्भस्थापनम्, यशोदोदरे मायाप्रवेशः, देव-
क्युदरे भगवत्प्रवेशादेवकृतदेवकीस्तुतिवर्णनम्, देवकृतपुष्पवृष्ट्याकुले कारा-
गृहाभ्यंतरे भगवदवतरणवर्णनम्, गोकुले यशोदाशयने मुतं निधाय कन्यकां।
गृहीत्वा वसुदेवस्यकारागारं प्रत्यागमनम्, दूतनिवेदनात्कारागृहगतवलादानीत
कन्यकापोथनोद्यतकं सहस्तान्मायायाः स्वस्वरूपधारणपूर्वक वियज्ञमनम्,
त्वद्विष्पुरुत्पत्रः कि मम हननेनेति कंसं निर्भत्स्य देवस्तुताया मायायाः स्वर्ग-
गमनवर्णनञ्च ॥
- ७४ कन्यावदनोत्थवचनोदिग्नकंसकृतं प्रलंबादिदैत्यान्प्रति बालघातनिदेशकरणम्,
सांत्वपूर्वकं कंसकृतकारागारनिवद्वसुदेवदेवकीमोचनवर्णनञ्च ॥
- ७५ राज्ञे वार्षिकं करं इत्वा मथुरायामुषितानां नन्दादिगोपानां वसुदेवाज्ञया गोकुलं प्र-
त्यागमनम्, कृष्णकृतः पूतनाराक्षसीवधः, नन्दकृतं बालकस्वस्त्ययनम्, बाल
पादप्रहारेण शकटस्य परिवृत्याथः पतनम्, यशोदाकृतशकटपूजनवर्णनञ्च ॥
- ७६ वसुदेवाभ्यर्थितगर्भमुनिकृतं गोकुले प्रच्छन्नतया बालकयोर्नामकरणम्, यशोदाकृ-
तं कृष्णस्य दामवंधनम्, कृष्णकृतं यमलार्जुननिपातनम्, महोत्पातसंजातभि-
यां गोपानां वृद्धैः सह संमंत्र्य वृन्दावनप्रवेशवर्णनम्, वृन्दावनशोभावर्णनम्, तत्र
गोपसुतैः सह रामकृष्णयोर्बालकीडावर्णनञ्च ॥
- ७७ रामं विना गोपैः सह कालीयह्रदसमीपे कृष्णस्य गमनम्, ह्रदे कृष्णप्रवेशः, तत्र
कुछकालीयकृतं दंशनपूर्वकं कृष्णतनुवेष्टनम्, गोपबालकयनान्नंदयशोदादिगोप
गोपीनां ह्रदसमीप आगमनम्, कालीयभोगवेष्टिस्त्रियदर्शनेन सर्वेषां विलापक-
रणम्, कृष्णपादप्रहारजर्जरकालीयमुखाद्विहरस्वावकथनम्, भर्तुदुःखदुःखितना-

अध्यायः

विषयः

- गपलीकृतकृष्णस्तुतिः, कालीयकृतकृष्णस्तुतिः, समुद्रगमनविषयो नागैः सह
कालीयं प्रति कृष्णनिदेशः, सपरिवारस्य कालीयस्य समुद्रगमनम्, ह्रदादुत्तीर्ण-
स्य कृष्णस्य दर्शनेन सर्वेषां महानंदकथनञ्च ॥
- ७८ तालफलस्पृहावतां गोपानां मनोरथपूर्तये कृष्णरामकृतं तालफलपातनम्, फलपा-
तनसंजातरुषो धेनुकस्य सपरिवारस्य कृष्णरामाभ्यां निधनम्, भाण्डीरवने गा-
श्चारयतां गोपानां वाय्यवाहककीडावर्णनम्, तत्र बलदेवकृतगोपवेषप्रलंबासुर
वर्णनिरूपणञ्च ॥
- ७९ इन्द्रयागोद्यतगोपानां नन्दादीनां कृष्णकृतं इन्द्रयागतः परावर्तनम्, गोकर्ण-
यागार्थं युक्तितो गोपानां कृष्णस्य प्रोत्साहनदानम्, कृष्णवचनान्नंदादि-
गोपानां गोवर्धनं प्रति पूजनपूर्वकं बलिदानम्, बहुविधान्नैव्रात्मणसंतर्पणम्,
गोभिः सह प्रदक्षिणां कुर्वते गोपान् प्रति शैलरूपस्य कृष्णस्यात्मसंदर्शनम्,
गोपेभ्यो वरप्रदानम्, गोपानां गोष्ठं प्रति पुनरागमनवर्णनञ्च ॥
- ८० निजयज्ञविनाशकुपितस्य मधवतो गोकुलविनाशाय सांवर्तकमेघाज्ञाकरणम्,
मेघासारपीडितगोवत्सगोपगौपीषरिक्षणाय, कृष्णकृतगोवर्धनोद्दरणम्,
सप्तरात्रानंतरं शांतायां वृष्टौ निर्मले नभसि च गोपादीन्वहिर्निःसार्थे कृष्ण-
कृतं गोवर्धनस्य स्वस्थाने स्थापनम्, कृष्णं संस्तुत्य गोवाक्ष्यादिङ्कृतः कृष्ण-
स्याभिषेकः, अर्जुनरक्षणविषयकेऽप्रार्थनामंगीकृत्य कृष्णस्य स्वभवनगमनवर्ण-
नम्, इन्द्रस्य स्वर्गगमनवर्णनञ्च ॥
- ८१ शरच्छोभाविलोकनसंजातहर्षकृष्णमुरलीःवनिश्वरणमोहितगोपीनां कुञ्जवने
रात्रौ गमनवर्णनम्, तत्रैकतानवृत्तीनां गोपीनां कृष्णस्य च रासकीडावर्णनम्,
वृषभरूपमास्थायागतस्यारिष्टासुरस्य कृष्णकृतवधवर्णनञ्च ॥

अध्यायः

विषया:

- ८२ नारदवचनाद्वकृष्णनाशय चाण्ड्रमुष्टिकौ नियोऽय धनुयांगोत्सवमिषेण राम-
कृष्णानयनार्थं कंसकृतमकूरप्रेषणम्, अश्वरूपमास्त्याय केशिदैत्यस्य वृदा-
वनागमनम्, कृष्णकृतकेशिवधर्वणनम्, नारदकृष्णसंवादवर्णनश्च ॥
- ८३ गोकुलागमनाय मथुरातो निर्गतस्याकूरस्य मनोरथवर्णनम्, गोकुले कृष्णदर्शनं
संज्ञातहर्षस्याकूरस्य भगवद्वर्णनपूर्वकं कृष्णसंनिधावागमनवर्णनश्च ॥
- ८४ कृष्णकृताकूरसत्कारवर्णनम्, अकूरमुखात्कंसोकं श्रुत्वा कृष्णस्य कंसवधार्थं नि-
श्चयः, मथुरां प्रति रामकृष्णाकूरागमनम्, यमुनाजलेऽकूरं प्रति भगवदर्शनम्,
अकूरकृतकृष्णस्तुतिवर्णनम्, मथुरामागत्य सर्वतः शोभां विलोक्यता कृष्णेन
कृतो रजकवथः नानाविथवस्त्राणि प्रगृह्य मालाकारपूजितस्य कृष्णस्य
नगरसंवादवर्णनश्च ॥
- ८५ कृष्णस्य कुञ्जां प्रत्यंगरागयाचनम्, कुञ्जोपरि कृष्णकृतानुग्रहवर्णनम्, धनु-
र्भगवर्णनम्, कुवलयापीडं हत्वा रामकृष्णयोः सभायां चाण्ड्रमुष्टिकाभ्यां
सह मल्लयुद्धवर्णनम्, तौ हत्वा कंससुनाम्नोर्वधवर्णनम्, वसुदेवकृतभगवत्स्तव
वर्णनश्च ॥
- ८६ वसुदेवकीकृष्णसंवादवर्णनम्, उग्रसेनं प्रति कृष्णकृतराज्याभिषेचनवर्णनम्,
सांदोपनिगुरोर्विद्यामासाद्य रामकृष्णकृतमृततत्युत्राहरणवर्णनश्च ॥
- ८७ द्विवारं जरासंधनृपेण सह रामकृष्णयोर्युद्धवर्णनम्, जरासंधपराजयकथनश्च ॥
- ८८ कालयवनोत्पत्तिवर्णनम्, समुद्रमध्ये यादवरक्षणाय द्वारकानिर्माणवर्णनम्, मथु-
रायां यादवान्संस्थाप्य कृष्णस्य कालयवनवेष्टितमथुरातो बहिर्निर्गत्य
पलायनवर्णनम्, मुचुकुन्दात्कालयवननाशवर्णनम्, मुचुकुन्दकृतभगवत्स्तु-
तिवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषया:

- ८९ भगवतो वरानासाद्य तपसे मुचुकुन्दस्य गंधमादनगमनवर्णनम्, झातिदर्शनोत्सु-
कवलभद्रस्य गोकुलगमनवर्णनश्च ॥
- ९० बलदेवस्य गोपीभिः सह वनविहारवर्गनम्, बलदेवहलाकृष्णमुनाकृतबलपूज-
नवर्णनम्, यशोदानंदादीनाथास्य बलस्य द्वारकायामागमनम्, रेवत्या सह
बलदेवस्य विवाहवर्णनश्च ॥
- ९१ कृष्णस्य रुक्मिणं निर्जित्याहत्या भीष्मककन्यया रुक्मिण्या सह विवाहवर्णनम्,
प्रद्युम्नजन्मवर्णनम्, सूतिकागृहाद्वाहत्य शंबरासुरेण प्रद्युम्नस्य समुद्रप्रक्षेपण
वर्णनम्, मत्स्योदरात्प्रद्युम्नस्य शंबरगृहेऽवस्थानम्, रत्या नारदनिदेशादधिष-
तस्य प्रद्युम्नस्य शंबरेण सह युद्धवर्णनम्, शंबरं निहत्य रत्या सह प्रद्युम्न-
द्वारकागमनवर्णनम्, श्रीकृष्णनारदसंवादश्च ॥
- ९२ रुक्मिणीपुत्रनामवर्णनम्, अष्टाधिकशतषोडशसहस्रस्त्रीणां मध्येऽष्टमहिषीनामक-
थनम्, अनिरुद्धविवाहवर्णनम्, विवाहे रुक्मिवलदेवयोर्द्यूतवर्णनम्, तत्रैव बल
देवकृतरुक्मिववर्णनश्च ॥
- ९३ इन्द्रपार्थनया प्राग्ज्योतिष्पुरगतकृष्णस्य मुरनरकववर्णनम्, धरणीदत्तानि
कुंडलान्यादाय तान्यादित्यै प्रदातुं भगवतन्निदशमलयगमनवर्णनश्च ॥
- ९४ असुरात्वतकुंडलाभसंतुष्टादितिकृतभगवत्स्तुतिवर्णनम्, सत्यभामावनोदृतपा-
रिजातप्रसंगेन देवैः सह भगवतो युद्धवर्णनम्, युद्धजितसत्यावचनलज्जितेऽ-
कृतकृष्णवर्णनश्च ॥
- ९५ इन्द्रकृतकृष्णस्तुतिवर्णनम्, द्वारकामागत्य पारिजातारोपणवर्णनम्, नानारूपाणि
विद्याय षोडशसहस्राधिकशतस्त्रीभिः सह कृष्णस्य विवाहवर्णनश्च ॥

अव्यायः

विषया:

- ९६ सत्यभामादिमहिषी सुतनामकथनम्, स्वप्रदृष्टानिरुद्धेतवे विहृलामुषामा लेख्य
दशनिनाथास्य तदानयनाय चित्रलेखाया द्वारकागमनवर्णनश्च ॥
- ९७ शंकरबाणासुरसंवादकथनम्, कन्यान्तःपुरे चित्रलेखाया अनिरुद्धानयनकथनम्,
उषया सहानिरुद्धविवाहकथनम्, वाणकृतानिरुद्धवन्धनकथनम्, नारदवचना-
कृष्णस्य संसैन्यस्य बाणगररोधनवर्णनम्, हरिशंकरयुद्धवर्णनम्, वाण-
भुजकर्तनवर्णनम्, सपलीकानिरुद्धेन सह भगवतो द्वारकागमनवर्णनश्च ॥
- ९८ भगवच्छिद्धारिपौङ्ड्रकेन, दूतद्वारा आकारितस्य भगवतो युद्धवर्णनम्, कृष्णकृत
पौङ्ड्रकर्तन्मित्रकाशिराजवयवर्णनम्, काशिराजपुत्रेण शिवमाराध्योत्या-
दितायाः कृत्याया नाशपूर्वकं सुदर्शनकृतकशीपुरीदाहवर्णनश्च ॥
- ९९ सांखकृतदुर्योधनकन्याहरणवर्णनम्, बद्धसांखमोचनार्थं समागतस्य दुर्योधनादि-
मिरपमानितस्य बलभद्रस्य लांगलेन हस्तिनापुरकर्षणवर्णनम्, भीतकौ-
रवपूजितस्य रामस्य सभार्यसंबिन सह द्वारावतीं प्रत्यागमनवर्णनश्च ॥
- १०० बलदेवकृतनरकसुहृद्विदवानरवधवर्णनम् ॥
- १०१ ब्रह्मशापात्मविषधारिसांबोदरालोहमयमुसलोत्पत्तिवर्णनम्, समुद्रप्रक्षिप्तलोहपि-
ष्टतः समुद्रतीरे एरकोत्पत्तिकथनम्, झोत्पातशंकितानां यादवानां प्रभासगम-
नवर्णनम्, सुरापानमत्तानामेरकैः परस्परं प्रहरतां रामेण सह विनाशवर्णनम्;
द्वारकानिवासिवृद्धस्त्रीपुत्राणां द्वारकापरित्यागाय दारुकं प्रति कृष्णस्य संदे-
शकपनश्च ॥
- १०२ मुसलावशिष्टलोहस्त्रितसायकमत्वतस्य भगवतः प्रसादाल्लुभस्य स्वलोकावा-
सिकथनम्, भगवत्स्वर्गारोहणवर्णनश्च ॥

अव्यायः

विषया:

- १०३ रुक्मिण्याद्यष्टमहिषीनामग्निप्रवेशवर्णनम्, आभीरैः पराजितार्जुनसमक्षं कृष्ण
स्त्रीहरणवर्णनम्, खिन्नार्जुनस्य व्यासकृताध्यासनवर्णनम्, षोडशसहस्राधिकशत
स्त्रीणां पूर्वजन्मनि मुन्यष्टावक्षशापेतिहासकथनम्, परीक्षितं राज्ये संस्थाप्य
व्यासवचनात्पांडवानां महाप्रस्थानवर्णनश्च ॥
- १०४ संक्षेपतो भगवदशावतारवर्णनम्, भगवदवतारचरितश्ववणपठनफलकथनश्च ॥
- १०५ पापकृतामुल्कान्तिकालादारभ्य यममार्गे नानाविधयातनीप्राप्तिवर्णनम्, नरक
नामवर्णनम्, दक्षिणद्वारसहितयमपुरीवर्णनश्च ॥
- १०६ नानाविधपातकवर्णनम्, पापिनो यमचित्रगुप्तवचनकथनम्, पापिनां पातकानुरो-
धेन नरकेषु महायातनाप्राप्तिकथनश्च ॥
- १०७ व्यासं प्रति नरकदुःखनिवारणाय मुनिकृतप्रभवर्णनम्, मुग्निप्रदधर्माचारवर्णनश्च ॥
- १०८ धर्मश्वेष्टवर्णनम्, शरीरोत्पत्तिवर्णनम्, पुण्यपापानुरोधेन नानाविधदेहप्राप्तिवर्णनम्,
पुण्यपापवर्णनश्च ॥
- १०९ व्यासमहर्षये शुभप्राप्तिविषये मुनिकृतप्रभवर्णनम्, सर्वदानेष्वन्नदानप्रशंसनम्, अन्न
दानादुत्तमलोकावासिकथनश्च ॥
- ११० श्राद्धविधिनिरूपणे सोमजायामासक्तेभ्यः पितृभ्यो दत्तशशधरशापकथनम्, पितुः
शापात्सोमजायाः कोकाल्यनदीभवनकथनम्, राक्षसभिया शिलां शिरासि कृत्या
कोकानदीजलेवस्थितानां पितृणां दुःखनिवारणाय तत्कृतस्तुतिप्रसन्नस्य हरेः
क्रोडरूपस्य श्राद्धकरणवर्णनश्च ॥
- १११ श्राद्धकल्पवर्णनम्, प्रतिपदाध्यमान्तं तिथिषु प्रत्यहं कृतपितृश्राद्धफलवर्णनम्, अयनादि
श्राद्धवर्णनम्' श्राद्धेदेयपदार्थवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषयः

- ११२ सर्पिंडीकरणविधिनिरूपणम्, आद्योग्यब्राह्मणवर्णनम्, पिण्डदानवर्णनश्च ॥
११३ मलमूत्रोत्सर्गचमनविधिकथनम्, उद्दाहयोग्यकल्पावर्णनम्, कङ्कुगमनकथनम्, देव-
पूजनदेवतपितृपूजैश्वदेवविधिकथनम्, निषासयोग्यस्थानदेशकथनम्, सूतक
विचारकथनश्च ॥
११४ समासेन वर्णभूमधर्मकथनम् ॥
११५ असदाचरणेन द्विजानां शूद्रत्वावाप्तिकथनम्, शूद्रस्य सदाचाराद्विजत्वावाप्ति-
कथनश्च ॥
११६ नराणां सद्विप्रापकाचारवर्णनम्, स्वर्गप्राप्तिहेतुभूताचारवर्णनम्, मनोधर्मफल-
वर्णनम्, कर्मफलोदयवर्णनश्च ॥
११७ स्वधर्मनिरतानां देवलोकावासिकथनम्, अधर्मनिरतानां कृपणानां नरकप्राप्ति-
कथनश्च ॥
११८ मनुषंशेषतीर्णस्य वासुदेवस्य माहात्म्यवर्णनम्, वासुदेवपूजाफलकथनम्, व्यास-
मुनिप्रतिपादितकृष्णपूजाफलकथनश्च ॥
११९ कृष्णपूजकानां क्रमेण नानाविधिलोकेषु मुखोपभोगानुपमुञ्ज्यान्ते भगवत्सायुज्य-
लाभकथनम् ॥
१२० प्रतिमासमेकादशयोर्जनार्दनपूजनोपोषणगानजागरस्तोत्रपाठादिकर्तुः परमपदा-
वासिकथनम्, एकादश्या रात्रौ भगवद्गीतगानार्थं हरिमिंदिरं गन्तुमुद्यतस्य
चाण्डालस्य पथि राक्षसेन सह संवादवर्णनम्, सत्यं पालायितुं चाण्डालस्य
पुनाराक्षससमीप आगमनम्, राक्षसस्य पूर्वजन्मकथनम्, पूर्वकं प्रजागरपुण्य-
याचनम्, प्रजागरपुण्याद्राक्षसस्योत्समगतिलाभः; चाण्डालपूर्वजन्मवृत्तकथनम्,
मूर्खब्राह्मणोर्वशीतिहासकथनश्च ॥

अध्यायः

विषयः

- १२१ भास्करादिदेवताराधनकथनम्, भगवन्मायया विष्णुभक्तिवहिमुखलकथनम्,
कामदमनद्विजेतिहासकथनम्, नारदस्य भगवान्मायादर्शनेतिहासकथनम्,
कपालमोचनतीर्थवर्णनम्, भगवत्यसादात्कामदमनद्विजस्य स्वर्गगमन
कथनश्च ॥
१२२ महाप्रलंघवर्णनम्, कलिस्वरूपवर्णनम्, कलिगत्तभविष्यकथनश्च ॥
१२३ युगान्तस्वरूपवर्णनम्, धर्मनाशनिमित्तकथनम्, भविष्यवर्णनश्च ॥
१२४ प्राकृतप्रतिसंचरकथनम्, कल्पमानकथनम्, नैमित्तिकल्पयकथनश्च ॥
१२५ प्राकृतलयस्वरूपकथनम् ॥
१२६ शिरोरोगप्रतिश्यायादिशारीराध्यात्मिकतापकथनम्, कामक्रोधादिमानासिक
तापकथनम्, मृगपश्यादिजनितादिभौतिकतापकथनम्, गर्भजन्मजरादि
जनिताधिदैविकतापकथनम्, गर्भस्थितजीवदुःखावस्थावर्णनम्, बाल्यजराम
रणावस्थावर्णनम्, पापकर्मिणो नरकप्राप्तिकथनम्, मुक्तिज्ञानमाहात्म्यकथनश्च
१२७ योगदाढ्याय योगशास्त्राव्ययननिरूपणम्, योगनिषिद्धस्थलकथनम्, योगाभ्यास
फलकथनश्च ॥
१२८ विस्तरेण योगसांख्यनिरूपणम् प्रजावती इन्द्रियनियहिणां योगिनां ब्रह्मावासि
निरूपणश्च ॥
१२९ ज्ञानिनां मोक्षावासिकथनम् कर्मिणां स्वर्गादिलोकेषु पुण्यफलभोगावासिकथनम्,
आकाशादिपञ्चमहाभूतगुणकथनश्च ॥
१३० गुणसर्जनवर्णनम्, विशिष्टधर्मनिरूपणम्, क्षमादिभिः कामादीनां नाशवर्णनश्च ॥
१३१ योगसांख्यभत्तज्ञानिनां दयाद्याचरणसाम्यकथनम्, विशेषतो योगिप्रशंसाकथनम्,
योगिनां वर्ज्याहारकथनम्, योगाभ्यासान्नारायणपदावासिकथनश्च ॥

अध्यायः

विषयः

- १३२ मोक्षस्य दौर्लभ्यवर्णनम्, देहस्थितपञ्चदोषवर्णनम्, सांख्यज्ञानमाहात्म्यवर्णनम्, सांख्ययोगधृष्टानामुत्तमकुलोत्पत्तिवर्णनम्, मुनिभ्यः सांख्यज्ञानसंपादनाय व्यासकथनश्च ॥
- १३३ क्षराक्षरविचारविषये वसिष्ठकरात्मजनकसंवादवर्णनम्, जगदीश्वरयोः क्षराक्षरत्ववर्णनम्, चतुर्विशतितत्त्वकथनम्, तामसादीनां नरकादिप्राप्तिकथनश्च ॥
- १३४ क्षराक्षरज्ञानाभावे नानाविधजन्मप्रदसंसारप्राप्तिकथनम्, अभिमानवतां नानाविधसाधनकथनश्च ॥
- १३५ अर्थज्ञानं विना ग्रंथाद्येतृणां वेयर्थकथनम्, यथार्थज्ञानमंतरा लोभाद्वादकतुर्नरक

अध्यायः

विषयः

- प्राप्तिकथनम्, अक्षराक्षरलक्षणकथनम्, योगलक्षणकथनम्, सांख्यज्ञानकथनम्, क्षेत्रक्षेत्रज्ञलक्षणवर्णनश्च ॥
- १३६ विद्याविद्ययोः स्वरूपकथनम्, अक्षराक्षरयोः पुनर्विस्तरेण वर्णनम्, प्रकृतिपरिवर्जनादात्मनो विशुद्धिवर्णनम्, सांख्ययोगयोरभेदकथनश्च ॥
- १३७ अजस्यापि विकारवशान्नानात्मकथनम्, एकत्वनानात्मलक्षणकथनम्, ज्ञानविज्ञानसंज्ञितमोक्षकथनम्, एतज्ञानाधिकारिंकथनम्, आनुपूर्व्या ज्ञानावाप्तिपरम्पराकथनश्च ॥
- १३८ पुराणश्ववणसंजातानंदमहर्षिकृतव्यासप्रशंसाकथनम्, व्यासानुज्ञया सर्वमुनीनां स्वाश्रमगमनकथनम्, पुराणश्ववणपठनफलकथनश्च ॥

इतः परं गौतमीमाहात्म्यानुक्रमणिका.

अनु०

॥ ६ ॥

॥ अथश्रीब्रह्मपुराणान्तर्गतगौतमीमाहार वस्थितविषयानुक्रमणिका प्रारम्भते ॥

अध्यायः	विषयः	अध्यायः	विषयः
१	ब्रह्मो मुनिभिः सूतस्य शौनकादिभिश्च संवादे ब्रह्मणे तीर्थसंस्थाविषयकनारदप्रभः, चतुर्विधतीर्थलक्षणम्, तीर्थस्वरूपकथनम्, तीर्थभेदवर्णनश्च ॥	६	कैलासगिरौ गौतममुनेरेकाग्रमनस्त्रा स्तुवतो गैरिमहेश्वरदर्शनम्, गंगापात्त्वे गौतमस्य शिवाभ्यर्थना, शिवकृतं गौतमसूमीषे गंगाप्रशंसनम्, शिवाद्रिंगवस्थिती जटामादाय गौतमस्य ब्रह्मशिरावागमनश्च ॥
२	तारकभीतामरस्तवसंतुष्टस्य विष्णोरादेशेन देवानां शिवविवाहसिद्धयर्थं हि-माचलसंनिधौ हैमवतीयाचनम्, सर्वेऽवतानुमत्या भद्रनस्य शिवसमीपमागमनम्, श्वाणप्रहारकलुभितचित्तस्य हरस्य त्रितीयनेत्रवद्विना भद्रनस्य भस्मावशेषी-करणम्, देवताप्रार्थितस्य शिवस्यानुमत्या विवाहनिश्चयश्च ॥	७	मौतमप्रार्थनया पञ्चदशाकृतिभिर्गणेष्ठा जगत्त्रयप्रसरणम्, गोदावरीतीर्थस्लानविधिमाहात्म्यकथनश्च ॥
३	हिमवद्वर्णनम्, शिवविवाहवर्णनम्, गौरांग्या गौर्याः सौंदर्यमोहितस्य ब्रह्मणः सूतवीर्यतो वालसिल्पसंभूतिः, एनःप्रक्षालनाय ब्रह्मणः शिवात्कमंडलुप्राप्तिश्च ॥	८	अपुत्रस्य सगरनृपस्य मुनिप्रसादादेकाधिकषष्टिसहस्रसुतावासिः, हयमेधीयमश्वमनवेष्य सगरनृपत्राणामाकाशवाण्या नस्वैर्भुवं विदार्य रसातलगमनम्, कपिल-सन्निधाविन्दनिवद्वाश्वदर्शनात्परमकुपिताना तेषां मुनिकोपवहौ भस्मीमवनम्, नारदात्पुत्रनिधनं श्रुत्वा अंशुमदस्तेन यज्ञियाश्वानयनात्सगरस्य यज्ञसमाप्तिः, तदन्वयजातस्य भगीरथस्य पूर्वजाद्बुद्धर्तु कैलासे शिवोपासनकरणम्, स्तुति संतोषितशिवाद्रिंगमादाय कपिलशूषापानलदण्डपूर्वजोदाराय भगीरथस्य रसातलगमनश्च ॥
४	त्रैलोक्यमतेर्बलेऽर्थर्यासहिष्णुदेवताभ्यर्थनयैर्थर्यमाहर्तु आदित्यां वामनावतारः, यज्ञवाटमागतस्य वामनस्य बलिनिकटे त्रिपादधरणीयाचनम्, दानोदकं इस्ते गृहीत्वा वामनस्य तत्रैव त्रैषिक्रमत्वम्, ब्रह्मणा कमंडलूदकेन पूजितात् भगवद्वरणान्विर्गतस्य गंगातोयस्य हरजटानूटगमनश्च ॥	९	वराहतीर्थवर्णनम् ॥
५	गंगायाः शिवदिशेषतारणार्थं, विनायकाय पार्वतीनिदेशः, गौतमाश्रमवर्णनम्, स्कदेन जयया च सहितस्य विनायकस्य गौतमाश्रमगमनम्, गोरुपधारिष्या जययाः शालिष्ठेत्रे गौतमनिवारणान्मृतवत्यतनम्, पापक्षयार्थं मुन्यनुमोदि-तस्य विनायकस्य गौतमाय गंगानयनरूपनिष्कृतिकथनम्, विनायकादीन्यणम्य शिवप्रीणनाय गौतमस्य कैलासगमनश्च ॥	१०	ब्रह्मगिरिस्थितलुब्धेकतिहासकथनम्, कान्ताविरहेण दुःखितस्य कम्पेतस्य लुब्धकजालप्रतितया कपोत्या भार्यया सह संवादे अतिथिप्रशंसनम्, लुब्धकस्यार्थं कपोतस्यामौ प्रवेशनम्, लुब्धकमोक्षितायाः कपोत्याः पातिष्ठाय प्रशंसनपूर्वकं देहत्याजनम्, स्वर्गं गच्छतेर्दपत्येन्दुब्धकश्च गंगास्लानार्थं प्रेरणम्, गंगास्लानाकुब्धकस्य स्वर्गगमनम्, कपोततीर्थवर्णनश्च ॥

अव्यायः

विषयः

- ११ विष्यासत्तस्य कुमारेत्य भोगार्थमाहूताना॑ देवस्त्रीण॒ मातृसद्वर्षपदर्श-
नादिष्याम्परित्यज्य नंगाया॑ स्नानं कुमारतीर्थवर्णनश्च ॥
- १२ प्रदक्षिणाना॑ पतिमिर्गृहाश्विरस्ताना॑ कार्तिकेयवचनाद्रेगास्नानतः स्वर्णाषासि॑
कृतिकातीर्थवर्णनश्च ॥
- १३ गुरोर्गीत्यस्य असादतो भौवनस्य नृपतेरेकाश्वमेधकरणेन दशाश्वमेधक्षा-
दासि॑, दशाश्वमेधतीर्थवर्णनश्च ॥
- १४ वैश्वायतीर्थवर्णनश्च ॥
- १५ गीतमैश्वर्यमसहिष्योः कण्ठस्य संपद्रजनाय गंगा॑ प्रति गमनम्, कण्ठकृतगंगा-
शुधास्तुतिः, तल्कृतं क्रुश्ये वरदानम्, शुधातीर्थवर्णनश्च ॥
- १६ अहस्यादप्यमोहितस्य देवराजस्य गौतमरूपेण अहस्यासंगतम्, गौतमकृतमह-
स्याम्प्रया॑ शापदानम्, गौतमीस्नानाच्छापनिर्मुक्तिः, अहस्यासंगमेदतीर्थ-
वर्णनश्च ॥
- १७ एहणपक्षेन गौतमीतीरे बहुविधाश्वमेधादिष्टकरणेन जनस्य भुक्तिसुक्ति-
कामः, जनस्यानतीर्थवर्णनश्च ॥
- १८ मृतपुत्रार्थं विलपतो विश्वधरदेवस्य कण्ठयाकंदितं सुत्वोदिपस्य यमस्य
स्वकार्यं परित्यज्य गौतमीतीरगमनम्, यमस्य भगवद्भानानिरतस्य रक्षणाय
तत्समीपे हरिकृतं चक्रमषेपणम्, यमस्य तपोभंगाय गणिकाभिधत्यवेङ्या-
त्रैषाम्, तस्या गानं शुत्वा नेत्रे उत्मीत्य कालस्य विलोक्नम्, विलोक-
नादृतं नदोत्तमागताया गौतमीसंगमाद्विग्निकायाः स्वर्गगमनम्, सूर्यवचना-
संगमेस्नात्या यमस्य पुतःस्वलोक्गमनम्, चक्रतीर्थगणिकासंगमतीर्थवर्णनश्च

अव्यायः

विषयः

- १९ भानोत्तेजसा धर्षितायास्त्वाद्याश्वायां गृहे निधाय पितृश्चैव गमनम्, पितृग-
हात भर्तृगृहं गच्छेति पित्रा निर्दिष्टायास्तस्या बडाहृपेण कुरुदेशगमनम्,
शास्त्रा पलीश्वत्तान्तं सवितुरश्वरूपेण कुरुदेशगमनम्, ऋषीन् शश्वा नंगास्तेरे
अथरूपिणोस्तयोः संगमादश्विनोरुत्पत्तिः, त्वष्टृकृतसूर्यतेजःशातनश्च, तत्रैव
तापीयमुनानंगासंगमः, अरुणाष्वरुणासंगमाश्वभानुतीर्थवर्णनश्च ॥
- २० गहडस्य भगवता शिरसि कराणुलिनिधार्नादपुर्वपरीत्यज्, नंगाया॑ स्नात्या॑ ह-
रिहराषभ्यर्थ्य गहडस्य यथापूर्वरूपावासि॑, गहडतीर्थवर्णनश्च ॥
- २१ कारणवशान्नंदिकृतं गोहरणश्च, गंगातीरे गोसवं विधाय सर्वेषां पुनर्गोपासि॑,
गोवर्धनतीर्थवर्णनश्च
- २२ सनात्जातमहोर्मातापुत्रयोर्देवयोगेन समागमः, गालपमुनिप्रेरितयोरुमयो-
र्मातमीस्नानात्पापनिर्मुक्तिः, धीतपापतीर्थवर्णनश्च ॥
- २३ शुधातुरस्य कौशिकस्याश्वया शिष्यैर्मृतश्वक्लेवराहरणम्, कौशिकस्य शहर्माल-
पूरिता॑ स्थाली॑ विलोक्य इयेनरूपं विधाय इन्द्रस्य स्थालीहरणम्, कौशि-
केन्द्रसंवादः, इन्द्राजया भेषकृतामृतपृष्ठिः, विश्वामिकतीर्थवर्णनश्च ॥
- २४ खेतमानेतु गताना॑ यमदूताना॑ वृत्तमैनासाधमृत्युं कृतातः आहिषोत, तत्र मृत्यो-
र्वदः, कुपितस्य यमस्य नन्दिविनायकादिभिर्युदय, कार्तिकेयाद्यमस्य
निधनम्, शिवप्रसादेन यमस्य पुनरुज्जीवनम् मृत्युतीर्थवर्णनश्च ॥
- २५ पुत्रशिष्ययोर्युरुकृतवैष्म्यं दशा गुरुं परित्यज्य शुक्रस्य गौतमीतिके गमनम्,
गौतमवक्षनाद्रमातीरे शिष्यमारात्यं संजीवनीलाभः, शुक्रतीर्थवर्णनश्च ॥

अध्यायः

लिखा:

- २६ ब्रह्महत्या विभव्य इन्द्रस्य गौतममोहव्यभयाद्रगंगांजलमुद्भृत्य ब्रह्मकृतमभिषेक्त
म्, इन्द्राभिषेक्तसंभूतयोः पुण्यासिक्तयोर्मग्नसंगमः, पुण्यासिक्तासंगमेन्द्रतीर्थ
वर्णनश्च ॥
- २७ राष्ट्रपरामितस्य कुबेरस्व पुलस्याश्रया गौतमीतरे शिवमाराध्य धनेश्वत्वोत्तर-
दिलीश्वत्वावासिः पौलस्यतीर्थवर्णनश्च ॥
- २८ मधुदैत्यात्मेदोदक्षमोर्धवं शांत्वा गंगाभ्यसि वहोः प्रवेशः, देवतामार्थनया
गंगोदकादभेद्यहिर्निःसरणम्, आभितीर्थवर्णनश्च ॥
- २९ क्रुणप्रयापनोदाय कशीवतः पुत्राभ्यां दारकरणनिदेशः उभयोर्विवाहे न्नादरं दृष्टा
गौतमीस्नानार्थं पित्रादेशः, क्रुणमोचनतीर्थवर्णनश्च ॥
- ३० अस्मद्दर्थतपसा अववहर्पविनाशाय पुत्रमुत्पादयेति कश्यपस्य पादयोर्वालसि-
न्याभ्यर्थना, सुपर्णायां कदां च गर्भमायाय कश्यपस्यान्यत्र गमनम्, कद्मुपर्ण
योर्वदीत्यशापं शुत्या कश्यपस्य गंगातीरे शिवस्तवनकरणम्, शिवप्रसादाद-
भार्याभ्यसि:, सुपर्णाकद्मुपर्णमतीर्थवर्णनश्च ॥
- ३१ पुरुरक्षा संगतायाः सरस्वत्या ब्रह्मशापान्नदीत्यावाक्षः, सीत्यभाववर्णनम्, गंगा-
सरस्वतीसंगमे पुरुरपस्तपस्यतो मोक्षनिहृणम्, सरस्वतीसंगमतीर्थ
वर्णनश्च ॥
- ३२ श्रुगद्वेषकम्यां यमितुं तत्प्रथाद्वावतो ब्रह्मणो वधार्य शिवस्य व्याधतनुथारणम्,
दत्तम्यद्वाप्तं चक्रम्यानां नदीरूपेण भंगसंगमः, धन्तीर्थवर्णनश्च ॥
- ३३ विवातमते हिरण्यकदानवाग्मनादन्यादिदेवतानां सम्यादिपृथक्षपृथक्ष्यते
प्रवेशनम्, वसिष्ठकृतदृत्यनिवारणात्युनर्यज्ञप्रवृत्तनम्, सम्यादितीर्थवर्णनश्च ॥

अध्यायः

लिखा:

- ३४ ब्रह्मकोपाद्वरिभूद्य जलोदरमामौ पितृविक्षीर्तं पुत्रं सूनःशोर्पं शृणीत्वा रोहितस्य
नरभेषारंभः, गंगातीरे आकाशवाण्या विना पश्चापालंभं तथ यहः पूर्णं इति
शुत्या यज्ञसमाप्तौ विश्वामित्रकृतं शृणःशेषस्य पुञ्चत्वेन स्वीकरणम्, विश्वा-
विद्वादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ३५ सरस्वतीं गन्धवेष्यो वितीर्थं देवानां सोमप्रांतिनिहृणम्, गंगासुन्दरादनदी
वर्णनश्च ॥
- ३६ देवदैत्यानां समुद्रमन्थनम्, सांगरादमृतं निष्कास्य दैत्यान्वश्यित्वा अमृतमास-
नाय विष्णुना सह देवानां मेरुकन्दरगमनम्, सर्याचन्द्रमसोर्मध्येवस्थितस्यामृत
कंठस्य राहोर्विष्णुकृतं शिरस्त्वेदनम्, देवकृतराहभिषेदनम्, अमृतासंगमतीर्थ
वर्णनश्च ॥
- ३७ वृद्धगौतमस्य वृद्धायाः प्रार्थनया विभावसोः सकाशाव्युत्तरविद्यामासिः, अनासस्य
तदृष्टस्य गौतमस्य वृद्ध्या विवाहः, वृद्धाया गंगाभिषेकात् यौवनमासिः, गौत-
मस्य सौन्दर्यावममः, वृद्धासंगमतीर्थवर्णनश्च ॥
- ३८ इलस्य पंक्षवैरादांविकावने यक्षपत्न्या हरिणीरूपमास्यायानतिस्य स्त्रीरूपमासिः
बुद्धस्य इलया विवाहस्तस्मालुरुरवोमन्यम्, पुरुरवसे स्ववृत्तकथनम्, पुरुरव-
सो हिमवति जनन्या सह गमनम्, तत्र शिवमाराध्य तदत्प्रहेणेलायाः पुंस्त्वा-
वासिः, इलादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ३९ दक्षयज्ञे शिवनिंदाश्रवणेन पाशुपतयोगतो दाक्षीयज्या देहविसर्जनम्, वीरमद्वकृत
यज्ञविव्यवसंनवर्णनम्, दक्षकृतशिवस्तुतिवर्णनम्, अमुरसमुदूरपीडानिरसन्तुष्टम्
देवैर्व्यादितस्य विष्णोश्वभ्यासतये शिवाराधनम्, शिवप्रसादाशक्त्यातिश्च
तीर्थवर्णनश्च ॥

विषयः

- ४० दैत्यविनाशार्थैदेवानां दधीचेरस्थिभिरस्त्रानिर्माणम्, मुनिपत्न्या पुत्रं पिष्पलसमी-
पे निक्षय पत्या सह गमनम्, वृक्षेभ्यः पित्रोर्वृत्तमाकर्ष्य पिष्पलादस्य देववि-
नाशाय शिवात्कृत्योत्पादनम्, कृत्याभीतानां देवानां शिवप्रार्थना, शिववचनात्म
शांतस्य पित्रोर्दर्शनम्, गार्हस्थ्यं संपाद्य देवताप्रसादान्मुनेः स्वर्गवासिः, वड-
वानास्त्वाः कृत्याया नदीरूपेण गंगासंगमः, पिष्पलेश्वरतीर्थवर्णनश्च ॥
- ४१ शूरसेनस्य सोमवंशीयनरपतेभार्यायां सपोत्पत्तिः, विजयनरपतेः कन्याया भोगव-
त्याः शशेण सह विवाहः, सर्पस्य भोगवत्यै भार्यायै शिवशापकथनम्, गंगास्ता-
नात्मूर्धविद्यरूपप्राप्तिः, नागतीर्थवर्णनश्च ॥
- ४२ देवार्थं ब्रह्मणा स्तुतस्य शिवस्य दैत्यैः सह युद्धे धर्मतो मातृणामुत्पत्तिः, रसातले
गत्वा मातृकृतदैत्यवधनिरूपणम्, रसातलादागत्य मातृणां गंगातीरे निवासः
मातृतीर्थवर्णनश्च ॥
- ४३ ब्रह्मणः पञ्चमशिरो निकृत्य तद्दस्ते कृत्वा च पर्यटता शिवेन कृतं गंगीतीरे गमनम्,
ब्रह्मतीर्थवर्णनश्च ॥
- ४४ गंगायां देवसत्रे विनायकस्तवनात् यज्ञानां निर्विघ्नसमापनम्, अविघ्रीतीर्थवर्णनश्च ॥
- ४५ शोषणात्मादः, स्तुतिप्रीताच्छिवाच्छेषस्य शूलावगमः, शूलेनामुराध्विहत्य तस्य
स्वस्थानंनिवासः, शेषतीर्थवर्णनश्च ॥
- ४६ मृत्युशमितरि क्राष्णिसत्रे यज्ञविधाताय देववचनादसुरागमनम्, गंगातीरे मृत्युना सह
यज्ञरक्षणाय क्राष्णिकृतं शिवस्तवनम्, शिवप्रसादाद्यज्ञे वर्तमाने क्राष्णिशापादे-
व्यासुरवैरम्, वडवाया मृत्युभार्याया अभिषेकतोयेन वडवानदीभवनम्, तस्या
गंगासंगमः, संगमे महानलाल्यशिवालिंगस्थापनम्, वडवातीर्थवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषयः

- ४७ पितुर्वर्चनादृतस्य गंगातीरे स्तुतिप्रसन्नात्महेशादात्मज्ञानप्राप्तिः, आत्मतीर्थवर्णनश्च
- ४८ विन्ध्यस्य न्यग्भावार्थ देवैः प्रार्थितस्य कुंभसंभवमुनेदर्शिणदिशि गंगातीरे
यज्ञकरणम्, अभ्यत्यपिष्पलाभिधयो राक्षसयोः सौरिहस्तेन वधः, अभ्यत्यादि-
तीर्थवर्णनश्च ॥
- ४९ ओषधिविद्वासंवादः, गंगायाः सोमस्त्वौषधिभिर्विवाहकरणम्, सोमतीर्थवर्णनश्च ॥
- ५० धान्यतीर्थवर्णनम् ॥
- ५१ गुरुवचनात्कठेन कुरुपाया भरद्वाजभागिन्या विवाहः, शिवप्रसादाद्वेत्याः कठ-
भार्यायाः सौन्दर्यावासिः, विदर्भरिवर्तासंगमतर्थवर्णनश्च ॥
- ५२ खीवेषधारितमराक्षसकृतो धन्वन्तरिनृपस्य तपोभंगः, विष्णुस्तवनात् धन्व-
न्तरोरिदपदप्राप्तिः, इन्द्रकृतो हरिहरस्तवः, वृहस्पतिकृत इन्द्राभिषेकः, पूर्ण-
तीर्थवर्णनश्च ॥
- ५३ मृगयायां दशरथस्य ब्रह्महत्यात्रयप्राप्तिः, रामस्य अरण्यवासेन दशरथस्य
मरणम्, ब्रह्महत्यापातकात् दशरथस्य नक्षत्रातनावासिः, यमकिंकरसङ्गया
रामेण दशरथस्य संवादः, रामस्य गंगायां स्नानात्मिहदानाश दशरथोदारः,
रामतीर्थादिवर्णनश्च ॥
- ५४ इन्द्रजीतैश्चार्थ दितिकृतकश्यपप्रार्थनम्, कश्यपाद्रूर्भृत्वा दित्या नियमपालनम्,
मर्येद्वात्मकथनम्, मातृरुदरे प्रविश्य इन्द्रस्य गर्भच्छेदनम्, गंगातीरे कश्य-
पादीनां गमनम्, शिवप्रसादान्महतां देवत्वप्राप्तिः, पुत्रतीर्थादिवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषया:

- ५५ कपोतोलूकयोर्युद्धवर्णनम्, कपोतोकृतमग्निस्तोत्रम्, उलूकीकृतयमस्तोत्रम्, यमग्निकृतं कपोतोलूकयोर्युद्धसमापनम्, यमाद्वयादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ५६ अपामन्नेवा श्रेष्ठभिति विवदमानानां विल्लुं स्तुवतां ऋषीणामाकाशवाचा संदेह निवृत्तिः, तपस्तीर्थवर्णनश्च ॥
- ५७ हयमेधयज्ञे सपुरोहितस्यार्दिष्टेणनृपस्य मिथुदैत्येन रसातलशापणम्, देवापिनामः पुरोहितपुत्रस्य गंगातीरे शिवस्तीवनम्, शिवाङ्गया दैत्यं हत्वा नन्दिना देवापिपित्रादीनामानयनम्, पुनर्हयमेधकरणम् यज्ञे देवापयेगन्यादिभिर्वरम्, दानम्, देवतीर्थवर्णनश्च ॥
- ५८ अभे: स्वाहायां शिववीर्यान्मिथुनोत्पत्तिः, सुवर्णासुवर्णास्त्वयोरग्न्यपत्ययोः सुरशापः, ब्रह्मवचनादभिर्गगतीरे शिवाराधनम्, शिववरप्रदानम्, गंगातीरे लिंगरूपेण शिवावस्थानम्, शार्दूलदैत्यं हत्वा विष्णुकृतं सुवर्णाया आहरणम्, तपोवनादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ५९ केनासंगमवर्णनम्, हिरण्यसुतमहाशनिदैत्येन कृतं पराभवपूर्वकं इन्द्रस्य पाताले स्त्यापनम्, कन्यापदानेन वरुणस्य महाशनिना सर्व्यम्, वरुणवचनादेद्दं विमुच्य दैत्यकृतमिदस्य निर्भर्त्सनाकरणम्, शर्वीषचनाहौतम्यामिन्द्रकृतं शिवाराधनम्, शिववचनादिष्वाराधनम्, गंगोदकाज्जातस्य शिवविष्णुरूपशुरुषस्य पाताले गत्वा दैत्यहननम्, इन्द्रादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ६० आपस्तंबाभ्येष्टस्त्यमुनिगमनम्, सर्वदेवेषु कः भेष्टः इत्यापस्तंबस्यागस्त्वमुनिं प्रति प्रभः, शिव एव सर्वदेवेषु सिद्धिद इत्यगस्त्यवचनम्, गौतम्यामापस्तंबाय स्तुतिप्रसन्नशिवकृतवरदानम्, आपस्तंबतीर्थवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषया:

- ६१ देवगोरक्षणे नियुक्ता सरमा लोभयित्वा दैत्यकृतं गोहरणम्, सरमायै इन्द्रस्य शापदानम्, देवप्रार्थनया दैत्यानहत्वा विष्णोर्गवानवनम्, सरमापुत्रयोः प्रार्थनया शापविमोचनाय यमस्य सूर्येण संवादः, गंगायां स्नानात्सरमायाः शापविमोचनम्, यमादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ६२ विश्वावस्तुत्सारं प्रति ऋषिशापः, विश्वावस्तुप्रार्थनया गंगायां स्नानाच्छापविमोचनम्, यक्षिणीसंगमादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ६३ भरदावस्य यज्ञे पुरोडाशं भक्षयतो राज्ञसमापनम्, गोदावरीजलामृताभिरेकात् शुक्लप्राप्तिः, यज्ञसमापनम्, शुक्लतीर्थादिवर्णनश्च ॥
- ६४ वासिष्ठप्रमुखमुनीनां यज्ञविमोक्षारिदैत्यानां विष्णुदत्तचक्रेण विनाशः, महायज्ञसमापनम्, अमुररक्तार्विलचक्रस्य गंगाम्भासि प्रक्षालनम्, चक्रतीर्थादिवर्णनश्च ॥
- ६५ ब्रह्मविष्णोर्मिथः स्वमहत्वविवादे शिवालंगोत्पत्तिः, अंतमलब्ध्वा असत्यवचनाद्ब्रह्मवार्णी प्रति शापः, पुनः शापविमोचनकृत्यनम्, वाणीसंगमादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ६६ मौद्र्यन्याभिवदिजस्य रहसि विष्णुना निलं संवादः, खीपेरितस्य दिग्ंस्य दारिद्यसंबंधे विचारः, विष्णवं गङ्गानीतकणिशुदानान्मौद्र्यस्य सर्वेष्यांशस्ति:, विष्णुतीर्थवर्णनश्च ॥
- ६७ स्वस्त्वज्यैषु यविषये लक्ष्मीदरिद्रिसंवादः, ब्रह्मवचनात् गंगासभीषे तयोर्गम्यनम्, गाङ्गाकृतलक्ष्मीहाल्यवर्णनम्, ब्रह्मकृतगौतमीशंसनम्, लक्ष्मीतीर्थादिवर्णनश्च

४० गीत
४९ ॥

संवादः

विवरः

- ६८ अयुच्छंदसा पुरोहितेन सह कपीतेर्दिविष्णुवार्यं गमनम्, पुरोहितेन सह शूष्ट्यं
मामें संवादः, अयुच्छंदःकृतं सूर्यास्त्रपत्नम्, भानुतीर्थादिवर्णनश्च ॥
- ६९ क्षवरसुस्त्रस्य पैलूकुञ्जेरितवर्णनम्, संस्कृतीर्थादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ७० आत्रेयानुगीतावरादिन्द्रत्वसंभासिः देत्योपतापान्मुनेरिद्रत्वत्यागः, आत्रेयादिती-
र्थवर्णनश्च ॥
- ७१ कपिलगुणितरितवर्णनम्, तत्वसगेन पृथुवारितकथनम्, कपिलासंगमादितीर्थ-
वर्णनश्च ॥
- ७२ संहिकेयस्य राहोः क्षुस्त्र्य मेघहासदैत्यस्य आरितवर्णनम्, तत्कृततपोवर्णनम्, देव
स्थानादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ७३ रावणस्य कमलासनाभ्युज्ञाष्टोत्रशतनामभासिः, रावणतपोवर्णनम्, शिवतत्त-
स्यासिष्यासिः, सिद्धतीर्थादिवर्णनश्च ॥
- ७४ अत्रियुनितरितवर्णनम्, अत्रेपत्यावासिः, आत्रेयीउच्छव्यः संवादः, परुषी-
संवमादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ७५ मार्कडेयादिक्षीणा ब्रह्मणा सह शानकर्मविषये संवादः, मार्कडेयादितीर्थ-
आहारवर्णनश्च ॥
- ७६ वयातिश्चारितवर्णनम्, कामरादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ७७ गंभीराकृतिरामिदाप्सरेणुगकृतं विशामित्रतपोवर्णजनम्, विशामित्रशापात्यो-
र्मदीक्षमासिः, अप्सरोऽग्नसंभवतीर्थवर्णनश्च ॥
- ७८ कम्बमुनिषुत्रवाहीक्षरितवर्णनम्, कोटितीर्थवर्णनश्च ॥

अथवा:

विवरः

- ७९ नरसिंहकृतहिरण्यकशिष्युवधवर्णनम्, वैलोक्यस्थितदैत्यानहत्वा नरसिंहस्य गंगा-
यामागमनम्, तत्र स्नानादिकर्त्त्वामनेकाग्निवृष्टिप्रकाशविकर्णनम्, नारसिंहा-
दितीर्थवर्णनश्च ॥
- ८० पुष्ट्रविक्रयात्येशाचीं तनुं गतस्याजीगर्तदिजस्य शुनःशेषकृतगौतमीजलप्रक्षेपात्तस्य
विष्णुपदावासिः, पैशाचादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ८१ उर्वश्याः स्वर्गगमनेन दुःखितं पुरुरवसं प्रति वसिष्ठकृत्युपदेशकरणम्, वसि-
ष्ठवधनाद्वाजो गंगायां शिवाराधनत उर्वशीलोकावासिः, निम्नभेदादितीर्थ-
वर्णनश्च ॥
- ८२ चन्द्रकृततारापहरणम्, गुरुवचनात्तारानयते शुक्रपतिश्चा, वैदेश प्रति शुक्रशापः,
ताराविभुद्ये गंगायां स्नानम्, नन्दीतटादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ८३ भावतीर्थादिसप्तसौतीर्थवर्णनम् ॥
- ८४ रावणादीनि रक्षासि निहत्यायोध्यामागंतस्य रामस्य राज्याभिषेकः, लोकाणपा-
दत्रासेन्दुःखितस्य रामस्य वचनीदात्मीकिष्ण्याश्रमे लक्ष्मणकृतसंक्षेप-
रित्यागः, रामाश्रमेष्वे लक्ष्मणयोराग्नेनम्, सीतात्यागविषयकोऽग्रदीना-
दारपालाश्रति अग्नः, सहस्रुंडादितीर्थनिर्णयश्च ॥
- ८५ दक्षिणार्थे अंगिरोम्यः सूर्यकृतं भूमिदानम्, कपिलासंगमादितीर्थवर्णनश्च ॥
- ८६ ब्रह्माण भक्षयितुमुद्यतानो देत्यानां विष्णुसुदर्शनतः विरक्तनम्, शंसतीर्थादि-
दशसह न्तीर्थवर्णनश्च ॥

ततु ०

११ ॥

अध्यायः

विषया:

८७ रावणवधोत्तरं सीतादिभिः सह रीमस्य गौतमीं प्रत्यागमनम्, रामकृतगौतमी-
प्रशंसनम्, रामवानरकृतगौतमीस्तानशिवालिंगार्चनवर्णनम्, लिंगविसर्जना-
यायोच्यापतेर्वायुसुताय निदेशः, विसर्जनासमर्थ मारुति वीक्ष्य रामकृतलिंग-
प्रार्थना, किञ्चिकन्धातीर्थवर्णनश्च ॥

८८ मात्रतुल्लिङ्गिना तपसे गतानां विद्वैः पुनः पुनर्हन्यमानानामंगिरसां कुंभसंभव-
मुनिकथनाद्वौतम्यां स्नानात्तपःसिद्धिवर्णनम्, तेषां देवतो भाविवेदव्यासत्व-
वरमाप्निः, व्यासतर्थिवर्णनश्च ॥

८९ सपल्ल्या दासभावमापन्नाया विनताया वचनात्सुर्यलोकं नीतानां सर्पणां तत्तेज-
सा दग्धप्रायाणां तेषां कृते गरुडस्य पातालगमनम्, तत्रत्यपयःप्रोक्षणेन स-
र्पणां पुनः पूर्ववदवस्थानम्, प्रोक्षितपयसा वंजरानश्चुत्पत्तिः, वंजरासंगमती-
र्थवर्णनश्च ॥

९० देवास्तुरयुद्धे गौतमीतीरे हरिहरस्तुत्या वर्णनम्, गौतमीहरीशप्रसादायुद्धे देवानां
जयप्राप्तिवर्णनम्, देवागमतीर्थवर्णनश्च ॥

९१ आकाशवाणुक्त्या ब्रह्मणो यद्वसंभारवर्णनम्, यद्वपश्वर्थ विष्णुस्तवनम्, विराहुत्य-
तिः, यद्वोपकरणविसर्जनम्, कुंशतर्पणादितीर्थवर्णनश्च ॥

९२ स्वजयसिद्धये वीरपुरुषमाप्तुं देवकृतंशिवस्तवनम्, मन्युसंज्ञकपुरुषमुपलभ्य सा-
मर्थ्यभरीक्षणाय देववचनम्, मन्युस्त्वरूपवर्णनम्, मन्युसंश्रयेण देवानां जयावा-
सिः, मन्युतीर्थवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषया:

९३ परशुनामकराक्षसस्य द्विजवेषेण शाकल्याश्रमे तत्त्वाशार्थ आगमनम्, भोजनावसरे
तत्त्वाशार्थमागतो राक्षसे इति रक्षसो वचनम्, परशोरपूर्वद्विजरूपदर्शनम्, शा-
कल्यकथनात्सरस्वतीस्तुतिः, परशोरुत्पलोकावाप्तिः, सरस्वतीतीर्थ-
वर्णनश्च ॥

९४ पवमाननृपस्य चित्तिकपक्षिणा सह संबादः, चित्तिकस्य पूर्ववृत्तकथनम्, स्वभु-
त्त्वर्थ भेतपर्वतस्थगदाधरसमीपे मां नयेति पक्षिणः प्रार्थना, चित्तिकस्य
गंगायां स्नात्वा गदाधरदर्शनम्, गंगास्तवनात्स्य स्वर्गप्राप्तिः, चित्तिकतीर्थ-
वर्णनश्च ॥

९५ सूर्यकन्याया विष्ट्रेऽध्यरूपेण विवाहः, पित्रादीनां शान्ततासिद्धये यमं प्रति
हर्षणप्रभः, यमवचनाद्वौतम्यां हर्षणगमनम्, विष्णुगौतमीप्रसादाद्वद्वाप्तिः
भद्रतीर्थवर्णनश्च ॥

९६ जटायुसंपातिनोः सूर्यमंडलपर्यतमुत्पत्तनातत्तेजसा दग्धयोः गिरिमूर्धनि निपतन-
म्, मूर्यकृतं पश्युजीवनम्, तत्र विष्णवादिदेवगमनम्, पतत्रितीर्थवर्णनश्च ॥

९७ आसन्दिवनामकद्विजपुत्रमादाय राक्षस्याः पलायनम्, कस्यचिद्राघाणस्य कन्य-
या सहासन्दिवविवाहः, रहसि भार्याकथनादासंदिवकृतविष्णुस्तवनम्,
नारायणकृतं राक्षसीहननम्, विप्रनारायणतीर्थवर्णनश्च ॥

९८ अभिष्टुतराज्ञो हयमेधारंभः, ब्रह्मवेषेण दैत्यानां हयमेधे आगमनम्, विश्वरूप-
वचनात्वष्टुरसुरापसारणम्, भान्वादितीर्थवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषयः

१०९ शिवं संपूज्य भिक्षाटनाय देवनामकद्विजस्य गमनम्, व्याधस्य शिवपूजाप्रकारः, पूजाविघ्नसमालोक्य द्विजस्य क्रोधकरणम्, आदिकेशशिवस्य वेदेन सह संवादः, व्याधाय शिववरप्रदानम्, भिल्लतीर्थवर्णनश्च ॥

१०० गौतमकुण्डलयोद्दिजवैश्ययोर्धनोपार्जनाय देवान्तरगमनम्, धर्मप्रशंसनात्सुन्दलस्य - चक्षुर्नाशकथनम्, वैर्भाषणिस्थापितसंज्वनीलतास्पर्शतः सर्वावयव-संपूर्तिः, जात्यंधाया महाराजनृपकन्यायाश्वसुःप्राप्तिः, कुण्डलस्य नृपकन्यया विवाहो राज्यसंप्राप्तिश्वस्तर्थिर्वर्णनश्च ॥

१०१ इन्द्रप्रभितिसंवादः, तयोर्देवनवर्णनम्, चित्रसेनात्पराजयः, मधुच्छंदसा सह प्रभितिपुत्रसंवादः, गंगायां हरिहरप्रसादात्प्राप्तिः पुना राज्यप्राप्तिः उर्वशी-तीर्थवर्णनश्च ॥

१०२ गंगायाः सागरेण संवादः, गंगायाः सप्तधा भवनम्, सामुद्रतर्थिर्वर्णनश्च ॥

१०३ सप्तधा विभागमात्राया गंगाया नामकथनम्, ऋषिसत्रे देवरिपोर्विश्वरूपस्यागम-म्, विश्वरूपर्विसंवादः, भीमेभरतीर्थवर्णनश्च ॥

अध्यायः

विषयः

१०४ गंगासागरसंगमवर्णनम्, सोमतीर्थवर्णनम्, देवर्षिकृतसोमस्तवः, आदित्यवार्ह-स्पत्यादितीर्थवर्णनश्च ॥

१०५ ब्रह्मकमंडलु-विष्णुपद-महेशजटा-ब्रह्मगिरि-पूर्वसप्तद्रेषु गंगायाः क्रमेणावस्थानकथनम्, तीर्थचातुर्विध्यवर्णनम्, तीर्थस्य युगक्रमतो दैवासुरार्षमानुष्ट्वप्राप्तिवर्णनम्, पार्वतीगजाननसंदादे ब्रह्मगिरिमारभ्य सागरान्तं गौतमीतीरस्थितिमहंन त्यक्ष्यामाति गौतमाय शिववरप्रदानम्, शिवनिरूपितगौतमीयात्राप्रशस्नम्, विमाधिपविम्बपाशबद्धानां मनुजानां सर्मीपवर्तिंगौतमीस्नानाद्यभावकथनम्, गोदातीरनिवासिशिवार्चनाभावहेतुवर्णनम्, गौतमीमाहात्म्यश्रवणपठनफलकथनश्च ॥

॥ वैद्योपनामकसदाशिवनदनेन या रंगनाथविदुषा रचिता भ्रमेण
ब्राह्मी पुराणविषयकमस्त्राचिका सा गौरीहरायिकमलेऽद्य समर्पितेयम् ॥

॥ समाप्ता श्रीब्रह्मपुराणविषयानुक्रमणिका ॥

अनु०

॥ १० ॥